

Обставини справи

Заявники у цій справі скаржилися на те, що в порушення зобов'язань за статтею 2 Конвенції, держава-учасниця в особі органів влади не вжила належних заходів для захисту життя члена їхньої родини, С. С., який помер від передозування наркотиками під час перебування під вартою в управлінні поліції.

10 травня 2001 року під час операції по боротьбі з незаконним обігом наркотиків С. С. був затриманий о 2:30 ночі за підозрою в торгівлі наркотиками, коли він виходив зі своєї квартири. В ході цієї операції були затримані ще 3 особи. У звіті, складеному офіцерами поліції, які проводили затримання, було зазначено, що під час обшуку його квартири С. С. перебував у порушеному психофізичному стані, ймовірно, внаслідок вживання наркотиків. Він відчував напади паніки та раптові перепади настрою, і намагався завдати собі шкоди, б'ючись головою об стіну. Поки його виводили з будівлі, офіцерам довелося його нести, оскільки він не хотів співпрацювати і продовжував падати, як «мертвий вантаж».

О 3:15 ночі на місце події прибули ще двоє офіцерів, які були викликані для підкріплення. Згідно з їхнім звітом, після прибуття офіцери, які проводили арешт, відвели С. С., який був закутий у наручники, до своєї поліцейської машини, щоб доставити його до управління. Сівши в автомобіль, С. С. поскаржився на погане самопочуття, і попросив якийсь час його не рухати. Йому дозволили трохи посидіти в поліцейській машині, висунувши голову і ноги назовні. У звіті було зазначено, що він був спітнілий і мав блювотні позиви, а з його рота стікала прозора рідина. Як тільки С. С. заявив, що почувається краще, поліцейські одягли на нього наручники та відвезли до відділку поліції. У звіті офіцери зазначили, що, враховуючи «стан здоров'я» С. С., вони включили вентиляцію та їхали повільно.

О 3:30 ночі С.С., який продовжував перебувати у наручниках, був поміщений до ізолятора тимчасового тримання поліцейського управління.

Відповідно до звіту, складеного черговим офіцером, С. С. виглядав спокійним і спав до 5:50 ранку, коли попросив відвести його до туалету. Перебуваючи в туалетній кабінці, С. С. почав блювати й невдовзі впав на землю. За даними чергового, з рота С. С. капала слина, а з носа текла кров. Офіцер сповістив начальника зміни, який негайно викликав швидку допомогу.

О 6:07 на місце події прибула бригада швидкої допомоги. Відповідно до їхнього звіту С. С. лежав на спині без свідомості. Вони перевірили його життєво-важливі показники, які виявилися недостатніми. Лікарі описали стан С. С. як ціанотичний і судомний, з поверхневим диханням і повільним пульсом. Вони помітили сліди травми обличчя та сліди блювоти на його одязі. Вони перенесли С. С. до карети швидкої допомоги, де почали проводити серцево-легеневу реанімацію.

О 06:11 С.С. був доставлений до лікарні, де його передали медичному персоналу, який безуспішно намагався його реанімувати.

С. С. був офіційно оголошений мертвим о 6:16 ранку.

В результаті розтину, проведеного за розпорядженням прокурора, причиною смерті було визнано гостре отруєння кокаїном внаслідок проковтування смертельної дози в момент «дуже близький до смерті». Патологоанатом засвідчив, що немає доказів травми, яка могла б бути пов'язана зі смертю, або будь-якого іншого наявного захворювання, яке можна було виявити. Будь-яка інша причина смерті була виключена.

Прокурор вирішив не відкривати кримінальну справу, оскільки дійшов висновку, що на підставі зібраних під час попереднього слідства доказів не можливо пов'язати смерть С. С. із зовнішніми подіями, вчиненими третьою стороною, які могли б привести до висновку про вчинення кримінального діяння.

22 червня 2003 року заявники подали до суду позов до Міністерства внутрішніх справ про відшкодування шкоди на підставі «ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпеці» і «нездійснення належного нагляду».

Під час судового розгляду суд першої інстанції призначив двох незалежних судмедекспертів, які встановили, що С. С. прийняв наркотик двічі – перед затриманням та безпосередньо перед смертю у туалеті ізолятору, і саме ця друга доза виявилася для нього смертельною.

Суд першої інстанції вважав, що та обставина, що під час арешту С. С. вже мав явні ознаки наркотичного сп'яніння, хоча і не вимагала його негайної госпіталізації, мала насторожити поліцейських і спонукати їх наглядати за С. С. з особливою уважністю, особливо тому, що їм було відомо, що С. С. був наркозалежним, і що він був заарештований у рамках операції з боротьби з незаконним обігом наркотиків, під час якої у нього було виявлено наркотики, і він демонстрував поведінку, яка свідчила про прагнення до самоушкодження.

На думку суду, той факт, що С. С. зумів проковтнути велику кількість кокаїну в управлінні поліції, дозволяв припустити, що він або вже мав цю речовину під час арешту, або що він отримав її від третьої сторони, перебуваючи в ізоляторі. Суд вважав, що обидва можливі сценарії свідчили про допущені поліцією порушення. Він визнав Міністерство внутрішніх справ відповідальним за смерть С. С. і присудив його матері та доньці по 100 000 та 125 000 євро відшкодування збитків відповідно.

У невизначену дату Міністерство внутрішніх справ оскаржило рішення суду першої інстанції до Апеляційного суду міста Мілана.

Рішенням від 12 березня 2008 року апеляційний суд ухвалив рішення на користь Міністерства, скасувавши рішення суду першої інстанції. Суд визнав, що не було доказів того, що під час перебування С. С. в управлінні поліції хтось до нього наближався та передав йому кокаїн. Таким чином, на думку суду, С. С. сховав наркотики на собі.

Суд відхилив аргумент заявників про те, що вживання другої смертельної дози кокаїну стало можливим через недбалість офіцерів, які наглядали за С. С. Суд наголосив, що С. С. весь час був у наручниках і тому його пересування було обмежено. На думку суду, єдиний раз, коли С. С. отримав певну свободу пересування, був у туалеті, де, на думку суду, і відбулося вживання, оскільки

звільненою від наручника рукою С. С. міг проковтнути кокаїн, який він раніше заховав на собі.

Апеляційний суд також розглянув аргумент заявників про те, що поліцейські не звернулися до суду для отримання дозволу на проведення інтимного огляду С. С., який міг дозволити їм знайти додатковий кокаїн. Суд вирішив, що такий обшук не був необхідним, оскільки поліцейські вже вилучили певну кількість кокаїну, який знаходився в гаманці С. С. До того, він підкреслив, що особистий обшук, на якому наполягали заявники, був винятковим способом отримання доказів, до якого можна було вдаватися лише тоді, коли були вагомі підстави вважати, що підозрюваний приховує докази на собі чи всередині свого тіла.

Крім того, суд дійшов висновку, не надавши при цьому жодних аргументів, що, хоча безпосередньою причиною смерті С. С. було вживання великої кількості кокаїну в момент, близький до його смерті, це також було спричинено вживанням кокаїну під час арешту, і що «смертельна криза сталася раптово також тому, що вона знайшла благодатну територію в тілі, яке було піддано серйозному навантаженню внаслідок попереднього прийому або прийомів наркотиків».

Суд касаційної інстанції залишив це рішення без змін.

Оцінка Суду

Спочатку Суд нагадав загальні принципи тлумачення статті 2 Конвенції щодо покладеного на держави-учасниці зобов'язання вживати належних заходів для захисту життя тих, хто перебуває під їхньою юрисдикцією. Суд наголосив, що особи, які перебувають під вартою, знаходяться у вразливому становищі, і органи влади несуть відповідальність за поведінку з ними. Зобов'язання захищати здоров'я та добробут осіб, які перебувають під вартою, чітко включає зобов'язання вживати розумних заходів, щоб захистити їх від заподіяння собі шкоди (див. рішення у справах *Mižigárová v. Slovakia*; *Eremiášová and Pechová v. the Czech Republic*; та *Daraibou v. Croatia*). Як правило, сам факт того, що особа померла за підозрілих обставин під час перебування під вартою, повинен викликати питання щодо того, чи виконала держава своє зобов'язання щодо захисту права цієї особи на життя. Таке зобов'язання слід тлумачити таким чином, щоб не покладати на органи влади неможливий або непропорційний тягар, беручи до уваги труднощі, пов'язані з охороною правопорядку в сучасних суспільствах, непередбачуваність людської поведінки та оперативний вибір, який необхідно зробити з точки зору пріоритетів і ресурсів.

В контексті обставин цієї справи Суд вважав, що хоча не було достатніх доказів того, що органи влади знали або повинні були знати, що існував реальний і безпосередній ризик того, що С. С. може вжити смертельну дозу кокаїну, з огляду на те, що його було взято під варту в управлінні поліції, органи влади були зобов'язані вжити основних запобіжних заходів, щоб мінімізувати будь-які потенційні ризики для його здоров'я та добробуту. Інформація, яка стосувалася обставин затримання С. С. і стану, в якому він перебував, і була відома органам влади, повинна була

надати їм достатній доказ того, що С. С. перебував у більш уразливому становищі, ніж звичайна особа, взята під варту, що накладало на них посилений обов'язок піклуватися про нього. Відповідно, за конкретних обставин цієї справи Суд вважав, що можна було обґрунтовано очікувати, що як тільки органи влади вирішили взяти під варту особу, яка перебувала у тому стані, в якому перебував С. С., вони повинні були вжити деяких додаткових основних запобіжних заходів з огляду на її стан, щоб захистити її здоров'я та фізичну цілісність.

Суд звернув увагу на те, що жодного разу між арештом і смертю С. С. не була надана жодна медична допомога, попри те, що працівники поліції бачили, що він не лише почувався погано, але й мав ознаки наркотичного сп'яніння під час затримання. З цих причин Суд не був переконаний аргументом Уряду про те, що працівники правоохоронних органів через відсутність у них медичної освіти не могли зробити вірогідну (певну) оцінку потреби С. С. у допомозі.

Що стосується недоліків огляду С. С., допущених при його арешті, на яких наполягали заявники, Уряд стверджував, що С. С. був підданий обшуку, який згадувався в національному провадженні як перевірка його особистих речей під час арешту. У зв'язку з цим Суд зазначив, що протокол обшуку С. С. не було складено, хоча такий документ містився в матеріалах справи іншої особи, заарештованої в рамках тієї ж поліцейської операції. Навіть якщо припустити, що вилучення наркотиків під час арешту С. С. відбулося під час згаданої перевірки, в матеріалах справи відсутні докази того, що С. С. був перевірений після його прибуття до управління поліції або в будь-який інший час протягом приблизно двох з половиною годин, які він там утримувався.

Суд вважав, що було б надмірним вимагати, щоб усі заарештовані особи піддавалися інтимному обшуку з метою запобігання трагічним подіям, подібним у цій справі, і погодився з аргументами Уряду, що така вимога може викликати питання щодо порушення інших статей Конвенції (див. рішення у справах *Van der Ven v. the Netherlands*, де рутинні й тривалі обшуки з роздяганням без переконливого обґрунтування становили порушення статті 3 Конвенції). Водночас такий висновок не можна тлумачити як повне звільнення органів влади від обов'язку вжиття будь-яких заходів для перевірки С. С. на наявність небезпечних або заборонених предметів, у тому числі наркотиків, після його прибуття до управління поліції, особливо з огляду на стан, в якому він перебував, інформацію, яка була відома офіцерам поліції про його особу, і той факт, що органи влади не надали С. С. медичну допомогу, попри їхню підозру, що він був під дією наркотиків. Суд вважав, що Уряд не надав жодних аргументів чи доказів, які б дозволили йому зробити висновок, що такі заходи були вжиті у цій справі.

Суд звернув увагу на те, що позитивні зобов'язання слід тлумачити таким чином, щоб не накладати непропорційний тягар на органи влади, і тому він не хотів би робити припущення, що окремих офіцер повинен був приділяти свою нероздільну увагу С. С. протягом усього його перебування під вартою. Однак зважаючи на всі обставини цієї справи, Суд дійшов висновку, що Уряд не надав переконливих

доказів, що влада забезпечила С. С. достатній і належний захист його життя, як того вимагає стаття 2 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 2 Конвенції (право на життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 14 вересня 2023 року й набуло статусу остаточного 14 грудня 2023 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.